

Kohti yhteistä ymmärrystä: Tiedonmuodostuksen prosessit ja tiedolla johtaminen aikuissosiaalityössä (TIMO)

Kirsi Günther¹, Iida Kulmala¹, Harri Laihonen², Elina Laine¹, Henna-Riikka Launonen², Jenni-Mari Räsänen³, Riikka Sujamo²

¹Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Turun yliopisto; ²Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Itä-Suomen yliopisto, Kuopio; ³Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen yliopisto, Tampere

Kirsi Günther, Professori (ma), Sosiaalityö, Sosiaalitieteet, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Turun yliopisto, 20014 Turun yliopisto. Sähköposti: kirsi.gunther@utu.fi

Tiivistelmä

Tässä hanke-esittelyssä avataan Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa TIMO-tutkimushanketta (2026–2028). Hankkeen toteuttavat Turun yliopiston sosiaalityön tutkimusryhmä sekä Itä-Suomen yliopiston Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos. Monitieteellisessä hankkeessa tarkastellaan aikuissosiaalityön tiedonmuodostuksen ja tietojohdamisen prosesseja eri hyvinvointialueilla. Tarkemmin sanoen sitä, miten sosiaalityöntekijät, esihenkilöt ja johtajat rakentavat erikseen ja yhdessä ymmärrystä asiakastyössä syntyvästä tiedosta sekä laajemmin tiedon hyödyntämisestä sosiaalityön toiminnan kehittämässä ja johtamisessa.

Tiedonmuodostus tarkoittaa aikuissosiaalityössä tiedon sisällöllistä ja laadullista tarkastelua, aiemman tiedon kyseenalaistamista ja uuden tiedon tuottamista. Asiakastyössä keskeisiä välineitä ovat havainnointi, lomakkeet, mittarit sekä tietojärjestelmiin tallennettavat asiakirjat. Näin syntyvää tietoa hyödynnetään esimerkiksi asiakkaan tilanteen hahmottamisessa ja palvelupäätösten tekemisessä. TIMO-hanke täydentää sosiaalityön tietojohdamisen sekä tiedonmuodostuksen tutkimusta.

Avainsanat: sosiaalityö, tieto, tiedonmuodostus, tietojohdaminen, kvalitatiivinen tutkimus

Abstract

This project presentation introduces the TIMO research project (2026–2028), funded by the Ministry of Social Affairs and Health. The project is carried out jointly by the University of Turku and the University of Eastern Finland.

The multidisciplinary project examines the processes of knowledge formation and knowledge management in adult social work across different wellbeing services counties. More specifically, it investigates how social workers, supervisors, and managers, both individually and collectively, construct an understanding of the knowledge generated in client work, as well as how this knowledge is more broadly utilized in the development and management of social work practice.

Published under a CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

In adult social work, knowledge formation refers to the substantive and qualitative examination of information, the questioning of existing knowledge, and the production of new knowledge. In client work, key tools include observation, forms, assessment instruments, and documents recorded in information systems. This knowledge is used, for example, to understand a client's situation and to support decision making regarding services. The TIMO project complements existing research on knowledge management and knowledge formation in social work.

Keywords: social work, knowledge, knowledge formation, knowledge management, qualitative research

Johdanto

TIMO-tutkimushanke (2026–2028) on konsortiohanke, jota toteuttavat Turun yliopiston sosiaalityön tutkimusryhmä sekä Itä-Suomen yliopiston Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos. Hanketta rahoittaa Sosiaali- ja terveysministeriö. Hankkeessa tarkastellaan aikuissosiaalityön tiedonmuodostuksen ja tietojohdamisen prosesseja eri hyvinvointialueilla. Tietojohdamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sosiaalityössä syntyvän tiedon systemaattista keräämistä, sen jäsentämistä, tulkintaa ja hyödyntämistä toiminnassa, päätöksenteossa ja palveluiden kehittämisessä. Tutkimme, kuinka sosiaalityöntekijät, esihenkilöt ja johtajat rakentavat erikseen ja yhdessä ymmärrystä asiakastyössä syntyvästä tiedosta sekä laajemmin tiedon hyödyntämisestä sosiaalityön toiminnan kehittämisessä ja johtamisessa. Hanke on monitieteellinen, sen tutkimusryhmään kuuluu sosiaalityön, sosiologian, sosiaalipsykologian sekä tietojohdamisen asiantuntijoita.

Tiedolla johtaminen on noussut keskeiseen asemaan sosiaali- ja terveysjohtamisen kentässä, mutta aikaisemman tutkimuksen mukaan valmiudet vaihtelevat paljon alue-, sektori- ja organisaatiokohtaisesti [ks. esim. 1]. Tätä on selitetty osaamisen, resurssien ja tietojärjestelmien puutteilla, ja sillä, että tiedolla johtaminen ei ole juurtunut sosiaalityön johtamisen kulttuuriin [ks. esim. 2].

TIMO-hanke täydentää sosiaalityön tietojohdamisen sekä tiedonmuodostuksen tutkimusta. Painotamme sosiaalityön vuorovaikutuksellisia prosesseja ja tiedon sosiaalista luonnetta aiemman teknologispainotteisen tiedolla johtamisen rinnalla. Teknokraattiset lähestymistavat painottuvat raportointiin ja teknologisiin ratkaisuihin, mutta sivuuttavat sosiaalityön arvot ja eettiset periaatteet sekä institutionaaliset vaatimukset ja käytännöt. Nämä ovat kuitenkin keskeisiä sosiaalityön toimivuuden, vaikuttavuuden ja laadun kannalta. Tätä yhteiseen tiedonmuodostukseen [esim. 3,4] keskittyvää tiedolla johtamisen tutkimusta ei ole tehty, vaikka tarve sosiaalityön tiedolla johtamisen tutkimukselle on ilmeinen.

Tiedonmuodostus tarkoittaa aikuissosiaalityössä tiedon sisällöllistä ja laadullista tarkastelua, aieman tiedon kyseenalaistamista ja uuden tiedon tuottamista. Asiakastyössä keskeisiä välineitä ovat havainnointi, lomakkeet, mittarit sekä tietojärjestelmiin tallennettavat asiakirjat. Näin syntyvää tietoa hyödynnetään esimerkiksi asiakkaan tilanteen hahmottamisessa ja palvelupäätösten tekemisessä. [ks. esim. 5,6,7.] Jotta tiedonmuodostus olisi luotettavaa ja läpinäkyvää, se vaatii jatkuvaa arviointia ja kehittämistä.

Aikuissosiaalityö on viimesijainen palvelu, jossa kohdataan yhteiskunnan marginaalissa eläviä työllisiä aikuisia. Tässä kontekstissa on erityisen

tärkeää, että eri toimijat muodostavat yhdessä tietoa asiakkaiden tilanteista, jotta heidän avun ja tuen tarpeisiinsa voidaan vastata mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. [ks. esim. 8.]

Hankkeen lähtökohdat ja tavoitteet

TIMO-hankkeen tavoitteena on tuottaa monitieteellisesti uutta tutkimusperustaista tietoa aikuissosiaalityön tiedonmuodostuksesta sekä tiedon hyödyntämisestä johtamisessa ja palveluiden kehittämisessä. Hanke tuo sosiaalityön tiedolla johtamisen keskusteluun näkökulman, joka korostaa yhteistä tiedonmuodostusta ja tiedon sosiaalista luonnetta.

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten tiedon tuottajat ja hyödyntäjät hahmottavat, perustelevat ja viestivät päätöksentekotilanteita. Lisäksi tuotetaan tietoa siitä, millaisia edellytyksiä ja valmiuksia tarvitaan, jotta työntekijät voivat yhdistää uutta tietoa olemassa olevaan ja hyödyntää syntynyttä ymmärrystä asiakastyössä ja lähijohtamisessa [vrt. 3].

Hankkeessa tavoitteena on:

1. Tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä aikuissosiaalityön käytännön tason tiedonmuodostuksen prosesseista ja tiedolla johtamisen käytännöistä.
2. Analysoida tiedon tuottamisen haasteita ja mahdollisuuksia sekä kehittää käytäntöjä, jotka tukevat sosiaalityön käytäntöjä ja siihen liittyvää tietojohdamista.
3. Syventää ymmärrystä tiedon hyödyntämisestä asiakastyössä ja johtamisessa sekä siitä, miten tiedosta muodostetaan yhteisiä tulkintoja.

Hankkeessa tarkastelemme tiedon tuottamisen ja muodostamisen käytäntöjä ja samalla syvennämme ymmärrystä tiedonmuodostuksen prosesseista ja tiedon hyödyntämisestä sosiaalityössä.

Tutkimus tarkastelee tiedonmuodostusta, kirjaimista ja hyödyntämistä asiakastyön arjessa sekä kirjatuihin teksteihin, puheeseen ja vuorovaikutuksessa. [ks. esim. 5,6,7.] Näin tuotetaan tietoa, joka tukee aikuissosiaalityön tiedonmuodostuksen käytäntöjen kehittymistä ja niiden jäsentymistä hyvinvointialueiden työyhteisöjen resursseiksi.

Hankkeen toteutus

Hankkeessa tarkastellaan monitieteellisesti tiedonmuodostuksen prosesseja aikuissosiaalityössä sekä tiedolla johtamista kolmen teeman kautta: käytännöllisen tiedon tuottaminen, tiedon kirjaaminen ja tiedon hyödyntäminen. Näitä ilmiöitä tutkitaan käytännön työn tasolla sekä kirjatuihin teksteihin, puheeseen ja vuorovaikutuksessa.

Tutkimus nojaa laadulliseen tutkimusperinteeseen ja osallistavaan lähestymistapaan, jossa hyvinvointialueiden aikuissosiaalityön työyhteisöt osallistuvat aineiston tuottamiseen ja analyysiin. Metodologisesti hanke hyödyntää institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimusta ja etnometodologiaa, jotka soveltuvat tiedonmuodostuksen ja kirjaamisen tarkasteluun [9]. Aineisto koostuu haastattelusta, havainnoista, työpajoista sekä institutionaalista dokumenteista ja kansallisista ohjeistuksista.

Haastattelut toteutetaan puolistrukturoituina teema-haastatteluin. Esihenkilöiltä ja johtajilta kysytään organisaation tiedonmuodostuksen käytännöistä ja ohjeistuksista, kun taas työntekijöiltä tiedustellaan arjen kirjaamiskäytäntöjä ja tiedolla johtamista. Työpajoissa keskustellaan tiedonmuodostuksen prosesseista, tietojohdamisen nykytilasta ja kehittämismahdollisuuksista. Työpajojen tavoitteena on kehittää yhteisiä toimintakäytäntöjä hyvinvointialueille.

Lisäksi tutkijat havainnoivat vuorovaikutustilanteita, joissa tietoa tuotetaan ja kirjataan, sekä

analysoivat kirjaamiskäytäntöjä. Havainnot tallennetaan havaintopäiväkirjoihin, ja haastattelut sekä vuorovaikutustilanteet litteroidaan. Aineiston analyysissa hyödynnetään laadullisia menetelmiä, kuten sisällön-, diskurssi-, retoriikan- ja kategoria-analyysiä. Hankkeessa toteutetaan kirjallisuuskatsauksia ja artikkeleita sosiaalityön tiedonmuodostuksesta ja tiedolla johtamisesta sekä tehdään tiedonmuodostuksen käytäntösuosituksia hyvinvointialueille.

Yhteenveto

Hankkeessa tuomme yhteistä tiedonmuodostusta korostavan näkökulman mukaan sosiaalityön tiedolla johtamisen keskusteluun. Tutkimme tiedolla johtamista sosiaalityössä monitieteellisellä tutkimusotteella kollektiivisen tiedonmuodostuksen

näkökulmasta [ks. esim. 3]. Tarkastelemme niitä tiedolla johtamisen edellytyksiä ja valmiuksia, joiden avulla työntekijät yhdistävät uutta tietoa jo olemassa olevaan tietoon ja hyödyntävät syntynyttä ymmärrystä esimerkiksi asiakastyössä päätöksiä tehdessä tai lähijohtamisessa [vrt. 10]. Hanke tukee aikuissosiaalityön asiantuntijatyötä tuottamalla uutta tietoa kirjaamisen ja tiedolla johtamisen ongelmista ja niiden ratkaisuisista. Tulokset jaetaan teellisten julkaisujen, koulutusten sekä käytäntö- ja politiikkasuositusten kautta ammattilaisille, asiakkaille ja päättäjille. Lisäksi hanke vahvistaa vuorovaikutusta tutkijoiden ja yhteiskunnan välillä laajojen verkostojen avulla.

Sidonnaisuudet

Kirjoittajilla ei ole sidonnaisuuksia.

Lähteet

[1] Salovaara S, Surakka A, Silén M, Lääveri T. Tietojärjestelmät ja sosiaalipalveluiden tiedolla johtaminen. *Focus Localis*. 2023;51(2). <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/122193>

[2] Partanen A, Leinonen J, Lindh J. Rakenteellisen sosiaalityön tietokäytännöt ja kehittämisen paikat Lapissa. *Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja*. 2022;49.

[3] Laihonon H, Kork AA, Sinervo LM, Kokko P. Julkisen hallinnon tiedonmuodostus. Teoksessa: Jännti A, Kork AA, Kurkela K, Leponiemi U, Paananen H, Sinervo LM, Tuurnas S, toim. Hallinnon tutkimuksen tulevaisuus. Tampere: Vastapaino; 2022. https://doi.org/10.58181/VP9789517689953_09

[4] Laihonon H, Kork AA, Sinervo LM. Advancing Public Sector Knowledge Management: Towards an Understanding of Knowledge Formation in Public Administration. *Knowledge Manag Res Pract*.

2024;22(3):223–33.

<https://doi.org/10.1080/14778238.2023.2187719>

[5] Günther K, Ekqvist E, Kuusisto K. Documentation as part of substance use rehabilitation: How workers account for the significance of documentation during interviews. *J Doc*. 2024;80(7):346–363. <https://doi.org/10.1108/JD-09-2023-0188>

[6] Räsänen JM. Kotiin kietoutuva tiedonkeruu aikuissosiaalityössä. Teoksessa: Raitakari S, Günther K, Räsänen JM, toim. Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus. Tampere: Tampere University Press; 2022. s. 216–47. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-038-0>

[7] Kääriäinen A. Tekstit sosiaalityössä: asiakirjat, kirjoittaminen ja tiedonmuodostus. Helsinki: Gaudemus; 2024.

[8] Günther K. Liittoutumisen ja samanmielisyyden tuottaminen monitoimijaisessa jalkautuvassa aikuissosiaalityössä. Teoksessa: Jokinen A, Raitakari S, Ranta J, toim. Sosiaalityö yhteiskunnan

marginaaleissa. Konstruktionistisia jäsennyksiä. Tampere: Vastapaino; 2022.s. 165–98.

[9] Garfinkel H. *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs (NJ): Prentice Hall; 1967.

[10] Jalonen H. Tiedolla johtamisen näyttämö ja kullissit. Teoksessa: Virtanen P, Stenvall J, Rannisto PH, editors. *Tiedolla johtaminen hallinnossa – teoriaa ja käytäntöjä*. Tampere: Tampere University Press; 2015. p. 40–68. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9755-1>